

Programa experimental per millorar la convivència en els centres educatius de secundària mitjançant la inclusió de la figura professional d'un tècnic d'intervenció socioeducativa

*Susana Salas Planas,
Mica Garau López,
Mar Muñoz Hernández*

Tècnics d'Intervenció Socioeducativa

- Antònia Maria Julià Sagreras
- Susana Salas Planas
- M. Ángeles Villalba Moya
- Jaume Font i March
- Carlota Socias Puyol
- Mica Garau López
- Xisca Cardell
- Mar Muñoz Hernández

Coordinadors del programa

- Servei d'Atenció a la Diversitat (Direcció General d'Innovació i Formació del Professorat) de la Consellera d'Educació i Cultura
- Fundació Institut Socioeducatiu s'Estel. Conselleria d'Afers Socials Promoció i Immigració

Relació de centres que han participat en el programa

- IES Politècnic
- IES Juníper Serra
- IES Quartó de Portmany
- IES Can Peu Blanc (Sa Pobla)
- IES Felanitx (Felanitx)
- IES Cap de Llevant
- IES Josep Sureda i Blanes
- IES Calvià (Santa Ponça, Calvià)

RESUM

En aquest article presentam el Programa experimental per a la millora de la convivència en els centres educatius de secundària mitjançant la inclusió de la figura professional d'un Tècnic d'Intervenció Socioeducativa (TISE).

Actualment, els centres educatius tenen unes necessitats noves per a les quals requereixen professionals especialitzats, i, per aquest motiu, ha estat creada la figura del Tècnic d'Intervenció Socioeducativa. La seva funció és preventiva, de col·laboració amb els equips directius, educatius i amb els Serveis Socials per integrar tots els alumnes i fer el seguiment d'aquells que tenen risc de patir exclusió social, a més de col·laborar per facilitar la relació entre el centre escolar i les famílies. Els centres educatius de cada vegada tenen una realitat més complexa, amb situacions de conflicte juvenil, de xoc i interacció culturals que generen tensions i problemes de convivència, i que, per tant, requereixen nous sistemes d'intervenció.

RESUMEN

En este artículo presentamos el Programa experimental para la mejora de la convivencia en los centros educativos de secundaria mediante la inclusión de la figura profesional de un Técnico de Intervención Socioeducativa (T.I.S.E.).

Actualmente, los centros educativos tienen nuevas necesidades que implican la inclusión de nuevos profesionales. De aquí viene la creación de la figura del técnico de intervención socioeducativa. Su función es preventiva, colaboradora con los equipos de dirección, educativos y con los servicios sociales, para la integración de todos los alumnos y para el seguimiento de aquellos que se encuentran en riesgo de exclusión social, a la vez que pretende ser facilitadora de la relación entre el centro escolar y las familias. Es un hecho que los centros educativos presentan una realidad cada vez más compleja con situaciones de conflicto juvenil, de choque e interacción cultural que generan tensiones y conflictos de convivencia que requieren nuevas formas de intervención.

JUSTIFICACIÓ

Des que es creà la diplomatura d'Educació Social, a través del Reial decret 1420/1991 de 30 d'agost, algunes universitats i associacions professionals han col·laborat en la configuració del saber, del saber fer i del saber estar d'estudiants i de professionals d'Educació Social.

El món universitari i el professional han caminat junts i en col·laboració constant per configurar una professió que doni resposta a les necessitats que la societat actual planteja i exigeix.

Estam immersos en una societat en què, amb més freqüència del que seria desitjable, es generen unes situacions en els centres d'ensenyament que no permeten assolir els objectius formatius establerts, si no hi participen professionals que aportin visions noves que puguin satisfer les demandes i necessitats de la comunitat educativa.

La immigració creixent, les noves realitats familiars, les necessitats socials emergents i els canvis socials i culturals posen de manifest que són necessaris agents dinamitzadors de la realitat educativa i social que sorgeix en els centres educatius.

El debat sobre la participació o no de l'educador social en el sistema escolar no és nou. Gertrud Bäumer, seguidor de disciplina de Nohl, considerava que l'educació social era una activitat que s'havia de desenvolupar «fora de la família i de l'escola [...], com una tasca educativa social i estatal, en tant que es realitzava fora de l'escola».¹ A. Petrus (1995) defensa que la responsabilitat de l'acció escolar no ha de ser una competència de l'educació. Diu: «si l'educació social pretén que l'individu sigui capaç de comprendre el seu entorn social, polític, econòmic i cultural i integrar-s'hi de manera adequada, no hi ha cap dubte que es tracta d'una acció pedagògica intencional i reglada, tot i que, com hem vist, només accidentalment escolar». A. J. Colom (1987, 15-34) afirma que l'escola, en tant que és espai d'educació i de socialització, ha de ser objecte d'anàlisi per part de la Pedagogia Social. Segons M. X. March (2008), «no es tracta d'introduir la figura professional de l'educador social en el context escolar, sinó de fer possible que es duguin a terme programes de col·laboració entre la institució escolar i els educadors socials».

Nosaltres consideram que, avui en dia, les demandes socials i educatives de la comunitat educativa en general necessiten un conjunt d'agents multidisciplinaris que ajudin a donar una resposta satisfactòria a aquesta realitat complexa i canviant, perquè es concretin unes altres relacions entre el món educatiu i el social. Per aconseguir-ho és necessària la intervenció socioeducativa, perquè hi aportï estratègies per assolir un nivell més elevat de socialització, unes competències socials que ens permetin viure en la diversitat i l'heterogeneïtat. En definitiva, adquirir conductes prosocials que ens permetin viure més bé i en pau.

Som molts professors i professionals que hem reivindicat que és necessari aplicar programes d'intervenció socioeducativa en els centres d'ensenyament públic.

A les Illes Balears, aquests darrers anys la Universitat de les Illes Balears, a través del Departament d'Educació, ha col·laborat amb l'Associació Professional d'Educadors Socials (APESIB), en un primer moment, i amb el Col·legi d'Educaadores i Educadors Socials (CEESIB), posteriorment. Algunes de les activitats que han dut a terme de manera conjunta han estat la coparticipació en el disseny dels plans d'estudis de la diplomatura d'Educació Social, l'organització de quatre jornades de debat i reflexió, etc.

El curs 2007/2008, el CEESIB i la UIB-ICE oferiren el primer Postgrau d'Especialista Universitari en Intervenció Socioeducativa de l'Educador i Educadora Social en els Centres Educatius. Com que tingué molt èxit, el març de 2009 començaren el segon postgrau.

El desembre de 2008 començà un procés a través d'un conveni de col·laboració entre la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració i la Conselleria d'Educació i Cultura del Govern de les Illes Balears. Amb l'objectiu de millorar la convivència escolar en els centres educatius de secundària, aplicaren un programa experimental (Programa per a la millora de la convivència escolar) a vuit IES de les Illes Balears.

¹ Citat per: QUINTANA, J. M. (1984). *Op. cit.*, pàg. 8

La Fundació Institut Socioeducatiu s'Estel és l'entitat encarregada de seleccionar i contractar els professionals. Set educadores i educadors socials i una treballadora social, sota la denominació de Tècnic d'Intervenció Socioeducativa (TISE) i amb un contracte d'obra i servei, són els encarregats de dissenyar i aplicar el programa, que començaren a executar, de manera experimental, el 7 de gener i el concloueren, en la primera fase, el 30 de juny de 2009. El programa serà reprès el primer dia del curs 2009/2010 per poder completar la implementació del curs escolar.

Amb la inclusió dels TISE en els centres d'educació secundària pretenem aportar solucions a problemes de la nostra societat que estiguin orientades al futur: hem d'intentar canviar les actituds dels professionals, potenciar la inclusió social i incorporar la intervenció socioeducativa com a element diferenciador.

Aquesta concreció ha estat possible gràcies que persones i institucions estan convençudes que la intervenció socioeducativa en els instituts d'ensenyament secundari és possible i necessària.

PROGRAMES SEMBLANTS A ALTRES COMUNITATS AUTÒNOMES

A més de les Illes Balears, hi ha altres comunitats autònomes de l'Estat espanyol que també han incorporat l'educador social als centres educatius. Concretament, a Extremadura, Andalusia i Castella-la Manxa ja fa temps que valoren la necessitat de tractar les problemàtiques i la demanda socioeducativa de l'alumnat a partir d'un enfocament més interdisciplinari, en el qual l'educador social fa d'intermediari entre el centre, els alumnes, les famílies i l'entorn comunitari.

A Extremadura, la iniciativa ja està consolidada i cada centre de secundària disposa d'un educador social. Aquest professional, que, quant a organització, depèn de l'equip directiu, duu a terme la seva tasca de manera coordinada amb els professionals del centre i els recursos externs.

Les funcions de l'educador social estan molt en la línia del programa que ha estat desenvolupat enguany a les Illes Balears. Principalment, han fet feina en programes per reduir l'absentisme i millorar la convivència, prevenció i intervenció amb els alumnes que tenen indicadors de risc i llurs famílies; formar els pares i mares; instruir els alumnes en temes de gènere, habilitats socials, drogues, etc. Aquestes tasques s'han dut a terme de manera coordinada amb els equips directius dels centres, departaments d'orientació, tutors, serveis socials i altres agents implicats.

L'experiència a Andalusia, encara que és més recent, també segueix el mateix camí i es consolida poc a poc. A Castella-la Manxa, no tots els centres disposen d'un educador social, però poden demanar-ne un. Amb un informe favorable de la Inspecció Educativa, poden incorporar un educador social que faci feina de manera coordinada amb els tutors i l'orientador en tots els aspectes relacionats amb situacions de risc: absentisme, conflictivitat al centre, etc.

A Catalunya, l'educador social fa feina amb els centres a través de programes i projectes, i amb una coordinació molt estreta entre els centres educatius, els serveis socials i altres entitats. Els projectes específics que desenvolupen estan relacionats amb l'absentisme, la mediació escolar, la gestió de

beques i matrícules, i la seva tramitació, al principi del curs escolar, aules d'integració, comissions socials, etc. Encara que els centres no hagin incorporat la figura de l'educador social, les línies d'intervenció són més o menys les mateixes.

Al País Basc, destaca l'experiència de les comunitats d'aprenentatge, en les quals l'educador social és molt important, ja que activa la participació de les famílies, dinamitza la coordinació comunitària i és un agent actiu en la dinamització de les aules, etc.

A Aragó, concretament a Saragossa, els educadors formen part del Projecte d'integració d'espais escolars (PIEE), que desenvolupen els centres d'educació infantil, primària i secundària. Amb aquest projecte fan intervenció socioeducativa amb els alumnes que tenen problemes d'integració social.

Totes aquestes experiències, tant les dels centres que compten amb la figura de l'educador social com les que són dutes a terme des de fora, constaten que hi ha un àmbit d'intervenció en el qual de cada vegada és més necessari que equips més interprofessionals i multidisciplinaris apliquin projectes i programes en l'educació formal.

EXPERIÈNCIA DEL TISE

L'escola té un paper socialitzador i educatiu molt important. És, per si mateixa, un recurs comunitari bàsic per a la societat i, per això, és necessari que els centres educatius siguin espais oberts i facilitadors de processos socials a tots els nivells, tant des de dins cap a fora com des de fora cap a dins.

Si —com hem dit abans— una de les finalitats principals de l'escola és socialitzar, no pot desenvolupar aquesta funció sense tenir en compte qüestions essencials, com ara: conèixer de manera profunda els alumnes, saber quines necessitats i inquietuds tenen, de quin context sociofamiliar provenen i a quin entorn social pertanyen.

L'experiència pilot que el curs escolar 2008/2009 s'ha dut a terme a les Illes Balears —que ha consistit a introduir la figura del TISE (Tècnic d'Intervenció Socioeducativa) als IES com a figura professional nova— ha posat de manifest que els centres de secundària el necessiten i que han de canviar la manera d'enfocar l'educació, no solament quant a continguts, sinó des d'un punt de vista més ampli, «socioeducatiu». Per això, creiem que és imprescindible dotar els IES de professionals formats que tinguin experiència en l'àmbit social, per crear uns perfils professionals que estiguin enfocats en la prevenció i la intervenció socioeducativa com a bilateralitat inseparable; l'escola ha de ser un centre de formació integral dels alumnes.

L'equip TISE hem fet feina en aquesta línia i hem definit les àrees de treball segons la singularitat de cada IES i de l'alumnat. N'hem recollit les primeres dades, que ens han permès extreure'n les primeres hipòtesis i els primers pronòstics. Amb aquestes dades, ens hem plantejat uns primers objectius generals que hem de treballar i que ens han permès perfilar les funcions en les quals els TISE han intervingut durant aquest curs. Aquests ítems fixaran el punt de partida per al curs 2009/2010 ja d'una manera més sistemàtica.

En sis mesos de feina intensa hem elaborat un primer diagnòstic de l'estat de la convivència als centres de secundària mitjançant l'observació i les dades que hi hem recollit. Ha quedat clar que hi ha aspectes clau en el sistema educatiu que han de ser el punt de partida per a qualsevol intervenció. És el que podríem anomenar «intervenció tridimensional», ja que concebem l'alumne i la seva educació com un tot, en què els aspectes socials, educatius i familiars són inseparables.

En aquest aspecte, l'equip TISE ha dut a terme una funció d'eix vertebrador amb tots els agents que participen, d'una manera o una altra, en el procés socioeducatiu dels alumnes; hem fet de suport en àrees socioeducatives que han necessitat la nostra intervenció; hem fet de suport per al Departament d'Orientació; hem participat en l'elaboració de propostes i hem treballat des de la prevenció i la reorientació. La nostra tasca ha tingut un índex d'incidència i de satisfacció elevat per part de la comunitat educativa.

L'encàrrec era clar: «millorar de la convivència escolar», però era complex de perfilar; per on havíem de començar?, quines prioritats hi havia?

Les demandes d'intervenció inicials que vàrem rebre l'equip TISE per part dels equips directius i dels departaments d'orientació, a més de les nostres propostes, feren que aquesta experiència professional fos molt engrescadora. Hi havia molta feina per fer, però no sabíem per on havíem de començar. Calia, per tant, dissenyar unes àrees bàsiques des de les quals sorgissin la resta d'intervencions.

Amb aquesta complexitat de definició de funcions, a més de les característiques i particularitats de cada IES, considerarem que no tots els projectes d'intervenció podien ser iguals. Per tant, definirem unes àrees de treball per a cada un dels IES; podríem dir que elaborarem projectes específics dins el que seria el projecte marc que ens fixava les línies generals.

En aquest sentit, cal afegir que la coordinació i l'intercanvi d'experiències ha estat possible gràcies a les reunions de coordinació que hem mantingut amb tots els TISE de les Illes Balears al CEP Palma, on fèiem una posada en comú de les experiències i dels encàrrecs rebuts.

També hem fet reunions generals, en les quals han participat tots els departaments d'orientació i directors dels centres, cosa que també ens ha permès recollir impressions i perfilar amb més profunditat el projecte, ja que volíem que fos tan participatiu i col·laborador com fos possible.

Finalment, hem d'afegir que també convocarem els inspectors d'educació dels IES que participaven en el projecte perquè en tot moment disposassin de la informació i poguessin aportar visions més enriquidores al projecte.

Gràcies a aquesta fluïdesa contínua d'informació, hem pogut tenir una coordinació molt bona i també un bon intercanvi d'informació durant el procés.

Per tant, hem trobat que cada territori i cada IES té uns alumnes amb un perfil i uns equips que tenen un estil de treball i unes prioritats determinats. Nosaltres ens hi hem adaptat tant com hem

pogut, però també hem intentat oferir-los punts de vista i estils d'intervenció nous, sempre tenint en compte que ha estat una experiència pilot i que, per tant, calia anar perfilant-la a partir de les experiències.

Així mateix, hem hagut de presentar a tota la comunitat educativa els continguts i objectius inicials de la nostra intervenció, ja que l'educador social encara no és una figura coneguda pels professors ni pels alumnes. També hem exposat un recurs nou al sistema organitzatiu de centre i li hem ofert; ha estat una tasca complexa, però enriquidora.

En aquesta línia, i gràcies a l'àmplia experiència de l'equip TISE en el món social, hem intentat transmetre a la comunitat educativa que la nostra funció és multidisciplinària: de prevenció, intervenció i seguiment. Vàrem haver d'explicar que el nostre encàrrec no solament era tractar aquells casos disruptius i de risc, sinó que estava adreçat a tots els alumnes.

Podríem dir que la nostra primera intervenció va ser purament informativa, tant per als alumnes com per als professors: els vàrem explicar que la nostra feina encabia l'oportunitat que, davant certes situacions disruptives, els oferíem uns altres punts de vista i enfocaments per tractar-les. Els oferíem una visió més socioeducativa i, per tant, reparadora.

Teníem clar que tota la nostra feina des del principi havia de ser conjunta i en col·laboració estreta amb el Departament d'Orientació i l'equip directiu. Érem conscients que no podia irrompre la figura del professional TISE sense que hi hagués una supervisió inicial; primer de tot, havíem de conèixer el funcionament intern d'un IES, dels equips, programes i alumnes... Havia de ser una tasca d'observació, de recollida d'informació i també de petites intervencions, però sense grans expectatives.

Al marge d'aquest punt de partida, podem parlar de fases diferents:

- Primera fase. Vàrem fer uns primers encàrrecs que ens varen permetre elaborar propostes d'intervenció des d'un vessant preventiu; per exemple, començarem projectes de mediació escolar amb el Departament d'Orientació i alguns tutors (presentació del projecte i formació d'alumnes mediadors) que enfocàrem a tots els alumnes de l'IES.
- Segona fase. Ens demanaren que féssim una intervenció més concreta i específica amb grups d'alumnes. Per tant, havíem de fer un seguiment més intens i treballar aspectes d'habilitats socials i de motivació acadèmica.
- Tercera fase. Férem un treball individual més concret amb alumnes i famílies, seguint un protocol de derivació de l'equip directiu, el Departament d'Orientació o l'educador dels Serveis Socials.
- Quarta fase. Va ser molt important la feina en l'àrea comunitària, que també va tenir molta incidència en la de tot l'equip TISE, ja que va ser molt necessari estimular-la pràcticament a tots els IES. En aquest aspecte, potenciàrem les relacions entre els IES i els recursos de l'entorn, i creàrem canals d'informació i de derivació per poder elaborar un circuit fluït i articular tota la informació a través del treball en xarxa.

En aquest sentit, cal parlar de la feina estreta que hem fet tots els TISE amb els centres municipals de Serveis Socials, tant amb els alumnes amb expedient, com amb aquells que no en tenien, però que eren susceptibles d'estar en situació de risc. Creiem que aquest punt és clau i, per això, continuarem creant protocols de coordinació i intercanviant informació.

La prevenció i la intervenció anticipada, moltes vegades lligada a un bon seguiment i coordinació, fan que es puguin evitar mals pitjors.

Finalment, a aquest treball en xarxa cal afegir-hi que la figura del TISE va tenir molt bona acollida per part dels pares. Podríem dir que tots aquells contactes que vàrem dur a terme varen tenir un grau de satisfacció i col·laboració elevat.

Ha quedat ben palès que els pares agraeixen el suport i l'acompanyament que varen rebre en les situacions en què sentien que estaven desbordats. Està ben clar que els pares tenen una gran responsabilitat, però moltes vegades estan desesperats perquè es veuen incapaços de posar límits als fills. Això és un repte per als TISE: crear espais de col·laboració amb famílies, estimular la participació en la coeducació dels fills, tant a l'escola com a fora.

La mobilitat d'actuació ens permet formar part dels equips dels IES, però també tenim flexibilitat per poder treballar fora, amb els pares, els Serveis Socials, entitats de la comunitat, etc. Això, juntament amb una bona coordinació amb tots els agents, ens permet fer molta feina i, per tant, cal aprofitar-ho.

Amb aquests exemples de la feina que hem fet aquest curs volem deixar palès que hem creat nous canals de col·laboració molt estrets i hem reforçat els que ja existien i funcionaven. Hem estimulat els canals participació activa dels alumnes dins l'IES i n'hem creat d'altres d'informació, que recullen totes les propostes lúdiques de la comunitat i les apropen més als alumnes i als recursos.

Només ens cal dir que, com a filosofia i pedagogia compartida amb el sistema educatiu, tenim present la concepció processal de l'aprenentatge amb globalitat i l'entendem, i ho hem posat de manifest amb aquesta experiència pilot. Hem detectat que és necessari que tots els agents que treballen des dels centres i amb els centres s'hi impliquin més per poder generar una consciència de comunitat educativa i social. D'aquesta manera, es promourà i desenvoluparà la tasca educativa a tots els nivells: formals, no formals, lúdics i de lleure.

Estem davant una concepció nova de l'IES: amb la incorporació del TISE obrim la responsabilitat de cada centre a crear un clima de convivència positiu, en què els alumnes puguin desenvolupar relacions positives i constructives entre els grups d'iguals i amb les figures adultes com a referent. Hem de tenir clar que els centres educatius són un espai idoni per a la prevenció, atès que els nins, nines i joves hi passen un període clau de l'aprenentatge. L'escolarització obligatòria permet accedir als alumnes, a les famílies i, de fet, a tota la comunitat des d'una posició legitimada socialment. Per tant, ho hem d'aprofitar.

És un repte professional ple d'il·lusions i tenim ganes de fer feina en aquesta línia.

EL PROGRAMA EXPERIMENTAL PER MILLORAR LA CONVIVÈNCIA EN ELS CENTRES EDUCATIUS

La figura professional d'un Tècnic d'Intervenció Socioeducativa

Els centres educatius tenen necessitats noves i, per tant, han de disposar de professionals especialitzats; per això, s'ha creat la figura del Tècnic d'Intervenció Socioeducativa. Té una funció preventiva, col·laboradora amb els equips directius, educatius i amb els serveis socials per integrar tots els alumnes i per fer el seguiment dels qui estan en risc d'exclusió social; alhora, el TIS pretén ser un professional que faciliti la relació entre el centre escolar i les famílies.

És un fet que els centres educatius acullen una realitat cada cop més complexa, amb situacions de conflicte juvenil, de xoc i interacció cultural. Aquesta realitat genera tensions i conflictes de convivència que requereixen noves formes d'abordatge. Per això, és necessari que els centres educatius i les famílies col·laborin, especialment en aquells casos en què la situació familiar afecta de manera inadequada el desenvolupament dels alumnes.

Avançar en la prevenció del conflicte en l'àmbit educatiu

La Conselleria d'Educació i Cultura, juntament amb la d'Afers Socials, Promoció i Immigració, han considerat que és necessari desplegar aquest programa experimental, ja que permetrà avançar en la prevenció del conflicte en l'àmbit educatiu i, a més, hi implicaran les famílies i els serveis socials comunitaris.

Ambdues conselleries, conscients d'aquesta situació, han començat a aplicar el programa experimental per millorar la convivència en els centres educatius de secundària. Per això, han introduït un Tècnic d'Intervenció Social en els centres educatius, figura que ha de permetre adoptar les mesures adequades per fer front als problemes plantejats.

Objectius del programa

El programa proposat es concreta en la introducció d'un tècnic en intervenció social als centres educatius i, per tant, ha de poder adoptar les mesures adequades per fer front als problemes plantejats. Els objectius del programa són:

- Millorar la convivència en els centres d'educació secundària mitjançant la inclusió de la figura professional de l'educador social.
- Reforçar la col·laboració entre els centres educatius i les famílies, especialment en els casos en què la situació familiar perjudiqui o entorpeixi el desenvolupament de l'alumne.
- Aprofitar els recursos comunitaris de l'indret on està ubicat el centre per ajudar a prevenir situacions de conflicte i resoldre-les.

Les funcions dels tècnics d'intervenció socioeducativa

- Participar en l'elaboració de propostes de relació entre el centre educatiu i l'entorn social, i col·laborar en la seva implementació.
- Prevenir les situacions de conflicte als centres i potenciar-hi la convivència.
- Establir vincles amb l'alumnat en situació de risc, i incidir tant en l'horari lectiu (esplai i activitats complementàries) com en el no lectiu.
- Fer el seguiment de les situacions d'absentisme escolar en col·laboració amb els serveis socials municipals, educadors de serveis socials, el policia tutor, el Departament d'Orientació, l'equip directiu i el tutor de cada grup.
- Fer el seguiment d'aquells casos que presenten problemes de convivència i integració social, en coordinació amb l'equip directiu del centre, l'equip educatiu i els serveis socials municipals.
- Dur a terme actuacions que reforcin la implicació educativa de les famílies d'alumnes que es consideri que estan en situació de risc.
- Col·laborar en activitats de formació de pares i mares d'alumnes que estan en situació de risc.
- Col·laborar en la programació, realització i dinamització d'activitats extraescolars, tant en el centre com en altres espais comunitaris.
- Altres funcions que l'equip directiu del centre li pugui encarregar per afavorir la convivència i la integració de tots els alumnes.

Implantació del programa

Críteris per seleccionar els centres.

Per poder participar en el programa vàrem donar prioritat als centres que complissin els requisits següents:

- Disposar d'un pla de convivència que afavorís la inclusió de tots els alumnes.
- Presentar un programa per integrar aquesta figura professional en el seu pla d'actuacions.
- Comptar amb el suport del Consell Escolar i amb el compromís de l'Ajuntament per aplicar aquest programa.
- Que el centre estigués ubicat a zones o barris on hi hagués més incidència de la problemàtica infantil i juvenil.

- Tenir experiències o propostes d'obrir el centre en horari no lectiu per poder acollir activitats socioeducatives.
- Presentar indicadors significatius, com ara el percentatge d'alumnes que tingués necessitats específiques de suport educatiu, el d'alumnes amb absentisme, entre d'altres (alumnes que participassin en programes d'intervenció socioeducativa —PISE o ALTER—, nombre de grups d'ESO, etc.).

Hem desenvolupat l'experiència pilot a un centre de Menorca, un d'Eivissa i a sis de Mallorca, tres dels quals són de Palma (un de cada zona escolar A, B, C) i els altres tres, dels pobles.

Els sis centres d'educació secundària de Mallorca han estat: IES Politècnic, IES Juníper Serra, IES Josep Sureda i Blanes, IES Can Peu Blanc, IES Calvià i IES Felanitx; el de Menorca va ser l'IES Cap de Llevant, i el d'Eivissa, l'IES Quartó de Portmany.

Un tècnic de la Conselleria d'Educació i Cultura i un altre de la Conselleria d'Afers Socials, Promoció i Immigració seran els encarregats de coordinar aquest programa.

CONCRECIÓ DEL PROGRAMA MARC

1. OBJECTIU GENERAL

Millorar la convivència al centre.

2. OBJECTIUS ESPECÍFICS

- Ajudar en el procés de socialització i desenvolupament personal dels alumnes del centre.
- Gestionar la relació entre l'individu i l'entorn, la família, l'escola, els companys i els recursos comunitaris.
- Donar suport als professors en qüestions socioeducatives per millorar la feina directa amb els alumnes i llurs famílies.

3. POBLACIÓ SUSCEPTIBLE DE COMPTAR AMB LA INTERVENCIÓ DEL TISE

Comunitat educativa:

- Equip directiu
- Professors
- Alumnes (ESO, diferenciam l'etapa obligatòria de la no obligatòria)
- Personal no docent
- APIMAS

- Famílies

Comunitat de l'entorn social:

- Serveis socials comunitaris i específics
- Serveis culturals
- Serveis d'oci i de temps lliure
- Serveis sanitaris i sociosanitaris
- Justícia juvenil
- Cossos de Seguretat de l'Estat
- Policia tutor
- Consells insulars
- Fiscalia de Menors

4. NIVELLS D'ACTUACIÓ

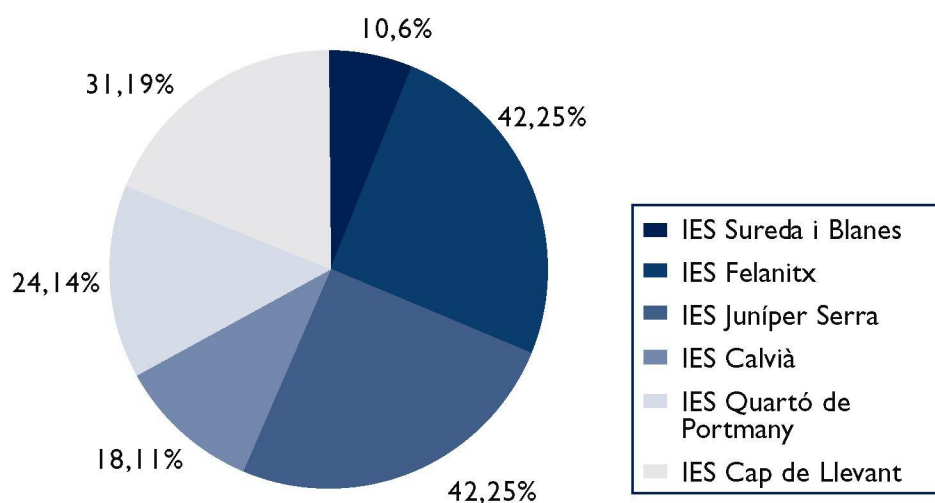
1. Individual
2. Familiar
3. Comunitat educativa
4. Comunitat de l'entorn social

4.1. Actuacions, intervencions individuals

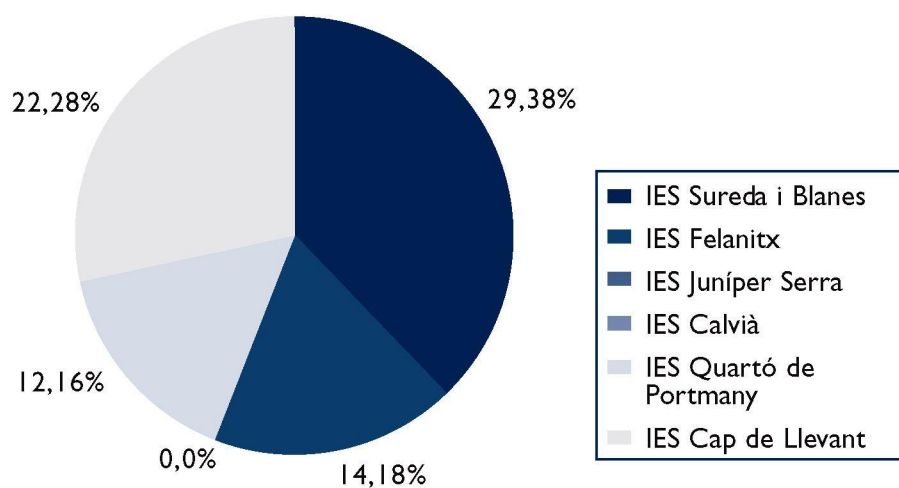
- Fer el seguiment de les situacions d'absentisme escolar i treballar conjuntament amb tots els professionals que intervenen en la prevenció de l'absentisme escolar i en el seguiment.
- Fer el seguiment, en coordinació amb l'equip directiu del centre, el Departament d'Orientació, l'equip educatiu i els Serveis Socials, d'aquells casos que presenten problemes de convivència i integració social.
- Treballar el vincle entre l'alumne i el centre.
- Implicar l'alumne en el seu procés d'aprenentatge.
- Col·laborar en els plans d'acollida i integració d'alumnes nous.
- Elaborar propostes d'alternatives a les «expulsions» i a l'aplicació de mesures disciplinàries.
- Acompanyament educatiu dels alumnes, juntament amb el tutor i altres professionals que hi estiguin implicats.
- Motivar l'alumne perquè segueixi aprenentatges que li serveixin per gestionar situacions de conflicte i violència.

Avaluació

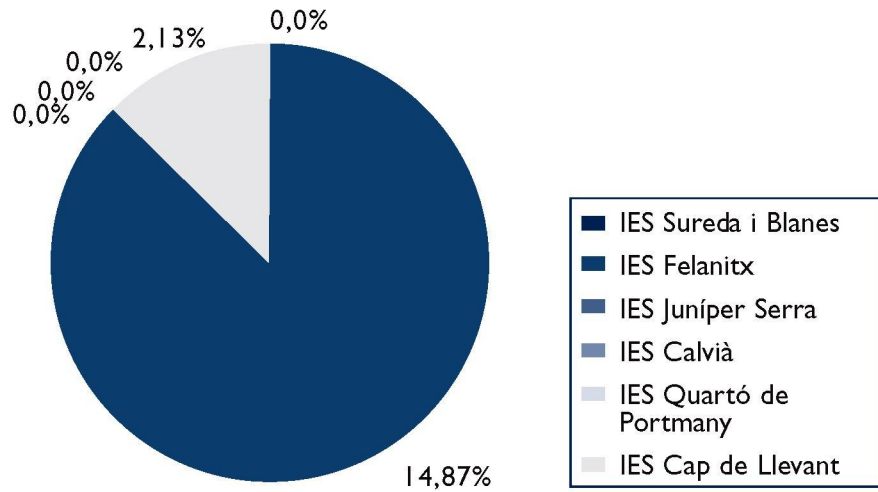
GRÀFIC 1: SEGUIMENT DE CASOS

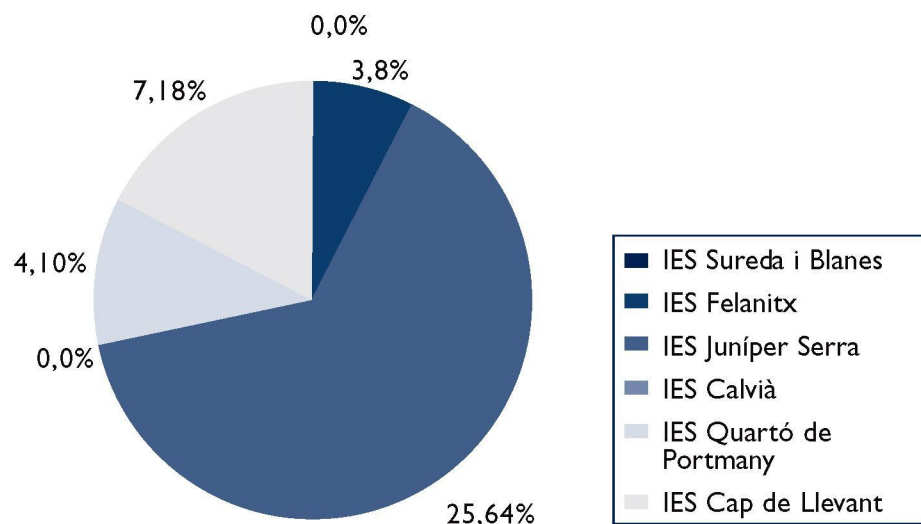
GRÀFIC 2: CONTRACTES DE FEINA

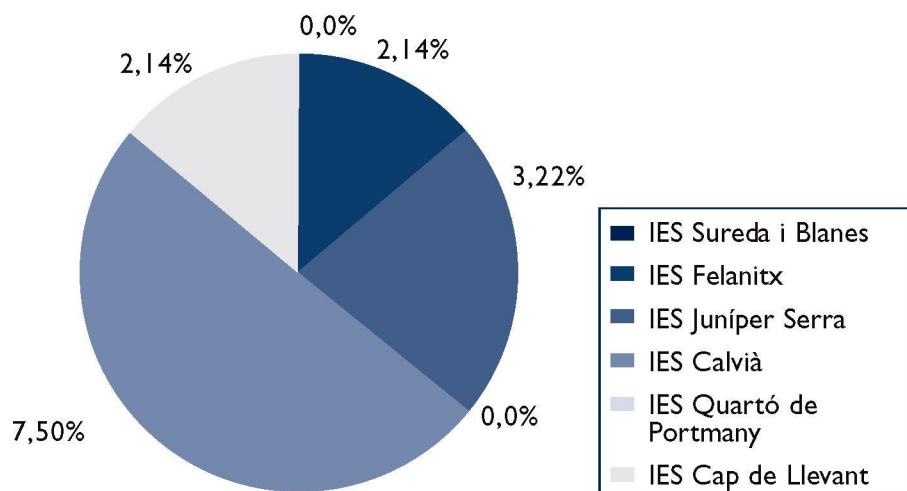
GRÀFIC 3: MEDIACIÓ ENTRE EL PROFESSOR I ELS ALUMNES

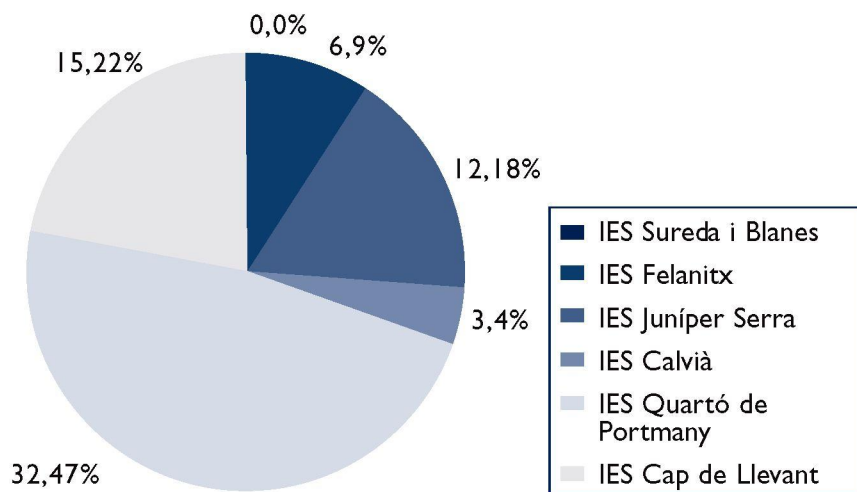
GRÀFIC 4: MEDIACIÓ ENTRE ELS ALUMNES

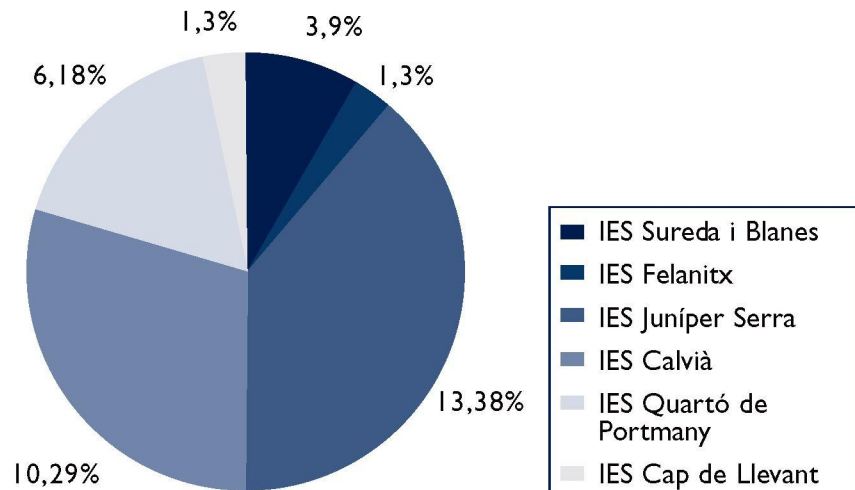

GRÀFIC 5: VISITES DOMICILIÀRIES

GRÀFIC 6: SEGUIMENT POSTERIOR A LA INTERVENCIÓ

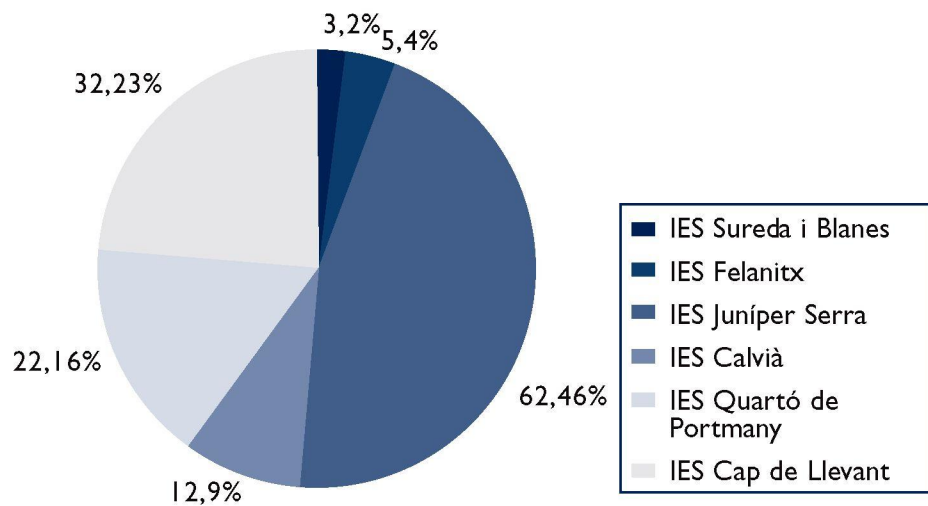
GRÀFIC 7: ACOMPANYAMENT DELS ALUMNES

4.2. Actuacions, intervencions familiars

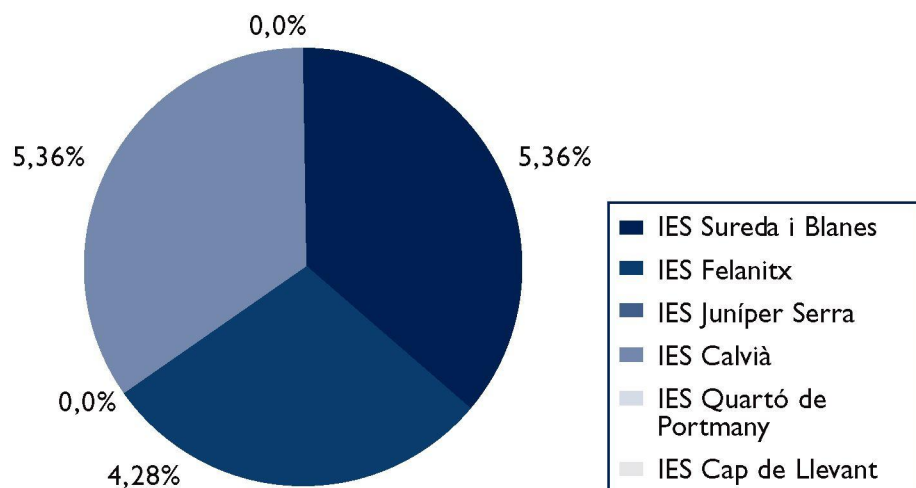
- Intervenció familiar amb els alumnes que estiguin en situació de risc i/o d'exclusió social.
- Treballar conjuntament amb tots els professionals que intervenen amb les famílies per aconseguir que s'hi impliquin i que hi participin.
- Col·laborar en activitats de formació de pares i mares d'alumnes que estan en situació de risc.
- Fomentar la implicació i la participació de les famílies en la vida del centre, en el funcionament i en les activitats que s'hi duen a terme.
- Impulsar el treball conjunt amb les famílies i els Serveis Socials.
- Estimular la implicació i la participació de les famílies mitjançant projectes de suport i cooperació.

Avaluació

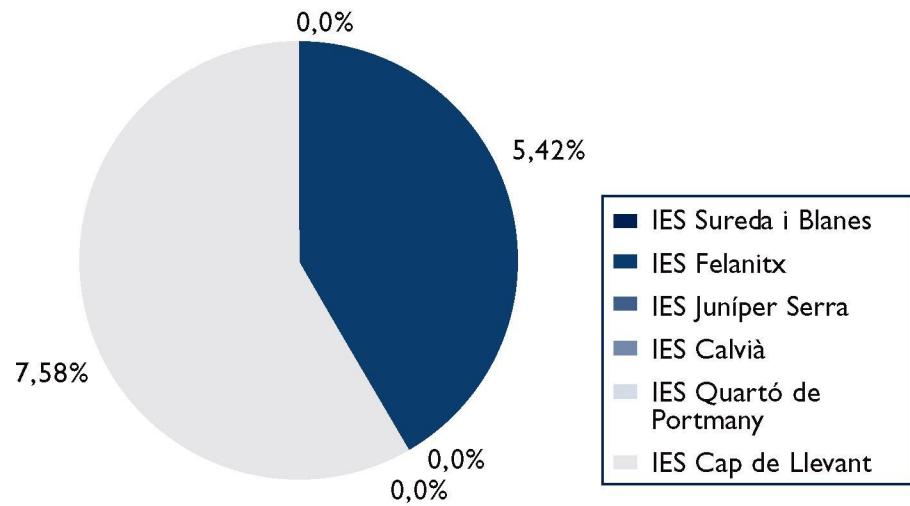
GRÀFIC 8: ENTREVISTES FAMILIARS

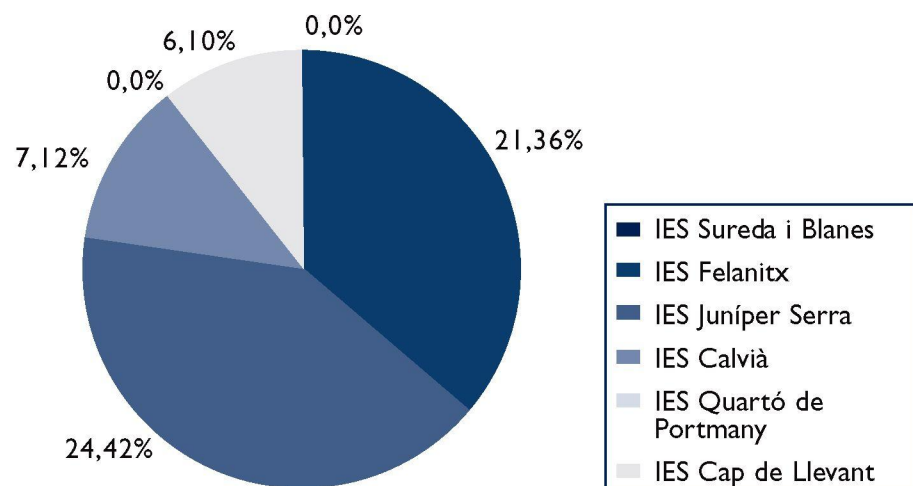
GRÀFIC 9: REUNIONS COL·LECTIVES AMB PARES I MARES

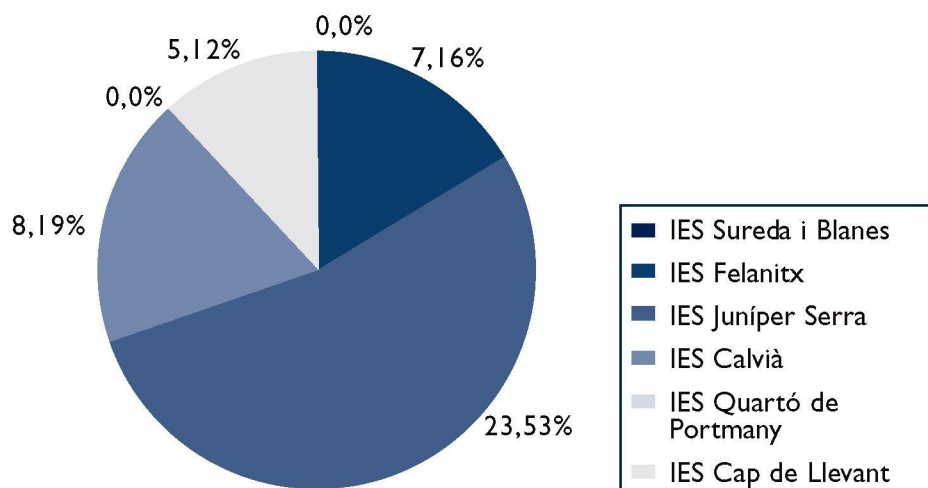
GRÀFIC 10: TALLERS DE FAMÍLIES

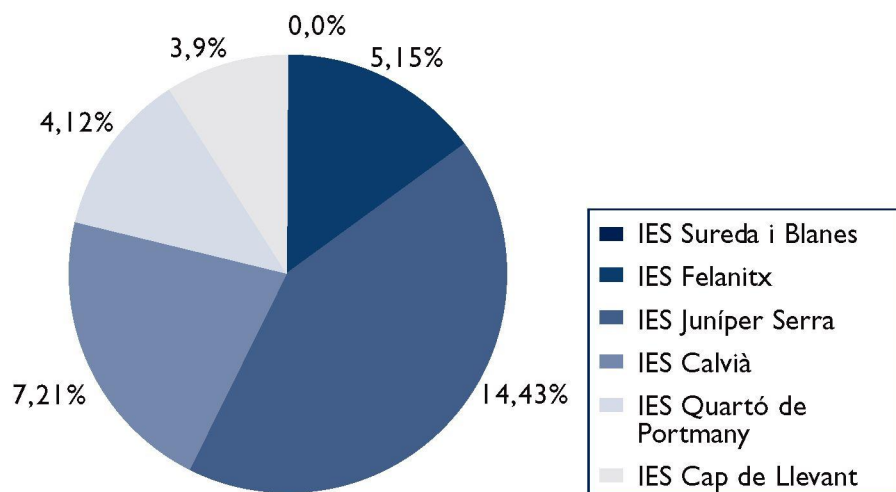
GRÀFIC 11: SEGUIMENT FAMILIAR, EXPULSIONS I CONDUCTES DISRUPTIVES

GRÀFIC 12: PREVENCIÓ DE L'ABSENTISME

GRÀFIC 13: SEGUIMENT DE LES EXPULSIONS

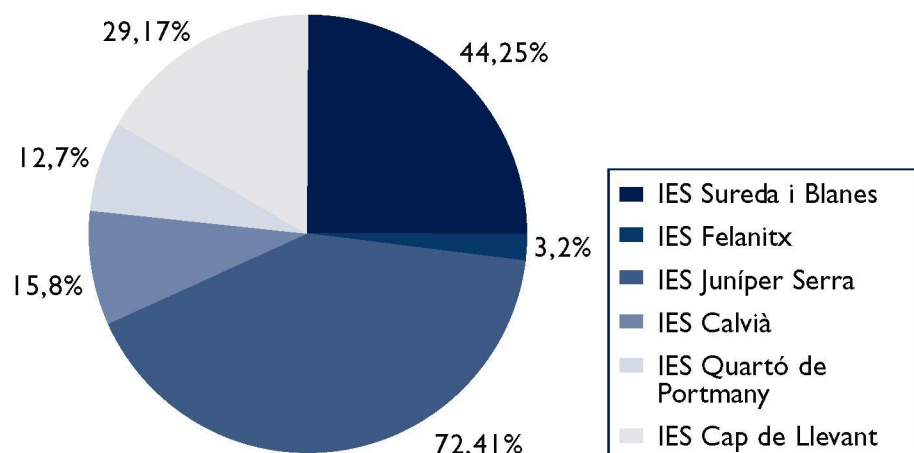

4.3. Actuacions, intervenció en la comunitat educativa

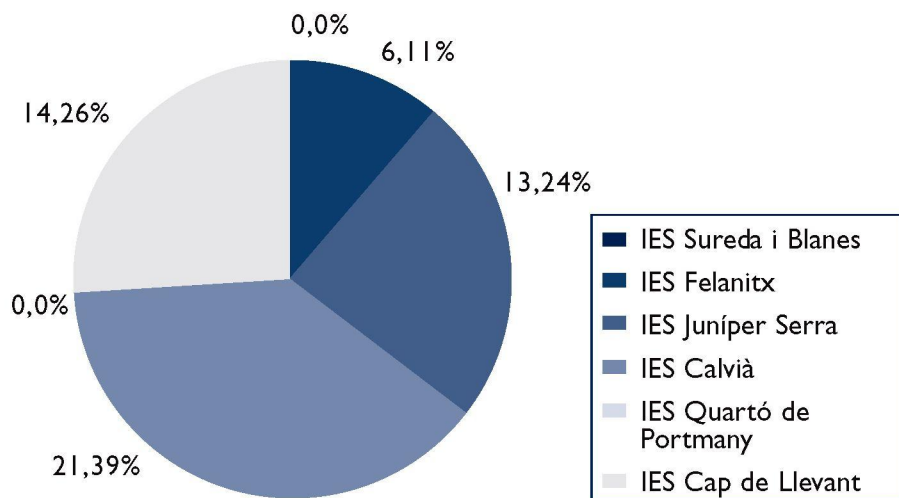
- Prevenir les situacions de conflicte i potenciar la convivència al centre.
- Donar suport a l'acció tutorial per arribar a treballar aspectes socioeducatius i sociofamiliars, complementant i reforçant la tasca duta a terme pel Departament d'Orientació i els tutors.
- Facilitar habilitats i estratègies per tractar les normes de convivència i els conflictes des d'un enfocament mediacional.
- Reforçar la coordinació entre l'equip directiu i el Departament d'Orientació.
- Col·laborar amb el Departament d'Orientació, els tutors i els professors que ho sol·licitin perquè incorporin en les programacions d'aula els continguts següents:
 - Programes de millora de les habilitats socials i comunicatives
 - Resolució i mediació de conflictes
 - Dur a terme actuacions preventives que incideixin en la millora del clima de l'IES.
 - Disposar d'un espai i d'un horari d'atenció, o establir els canals de derivació, consulta o demanda d'intervenció del TISE per part dels alumnes i professors del centre.

Avaluació

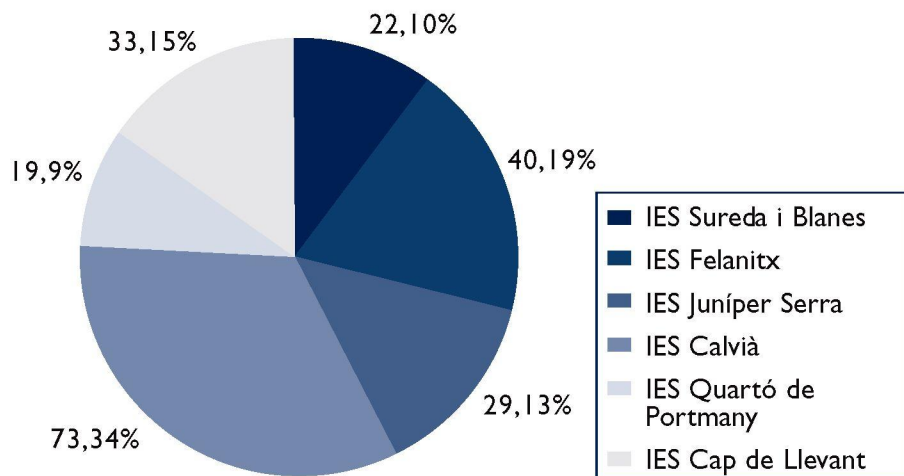
GRÀFIC 14: EQUIP DIRECTIU

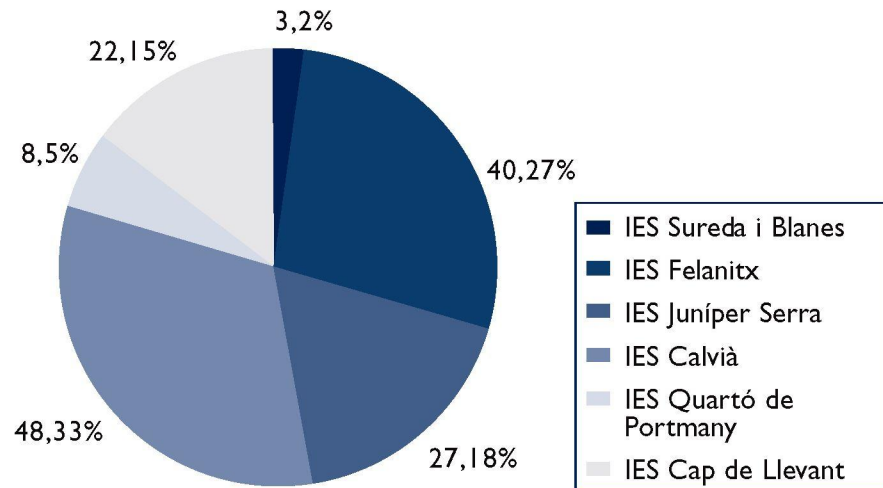
GRÀFIC 15: EQUIP EDUCATIU

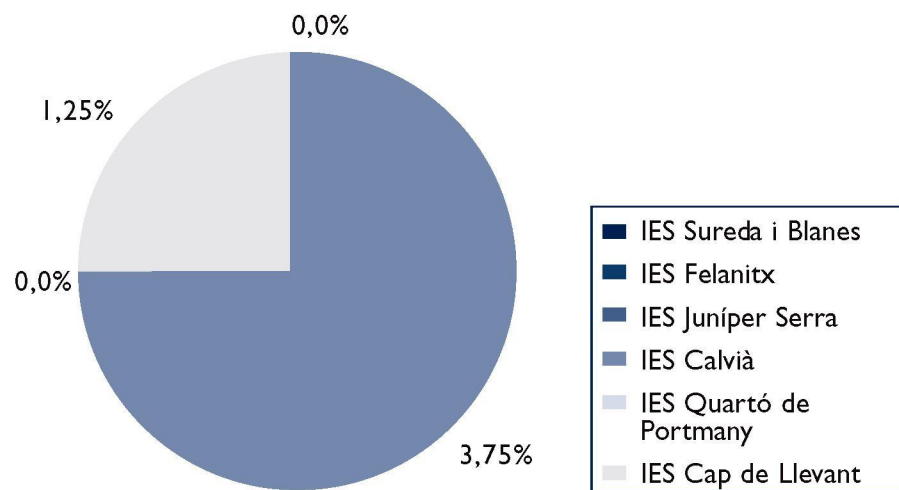
GRÀFIC 16: REUNIONS DETUTORS (SUPOORT AL PAT)

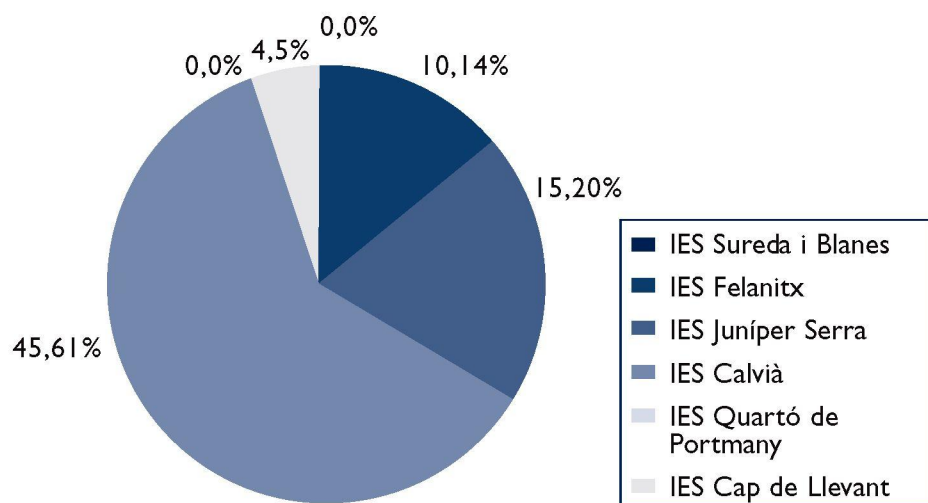
GRÀFIC 17: DEPARTAMENT D'ORIENTACIÓ

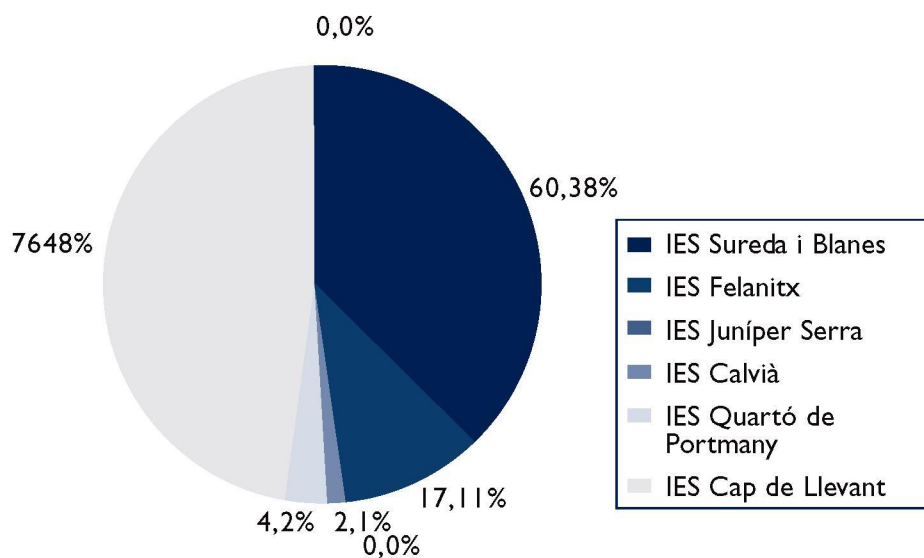
GRÀFIC 18: INSPECCIÓ

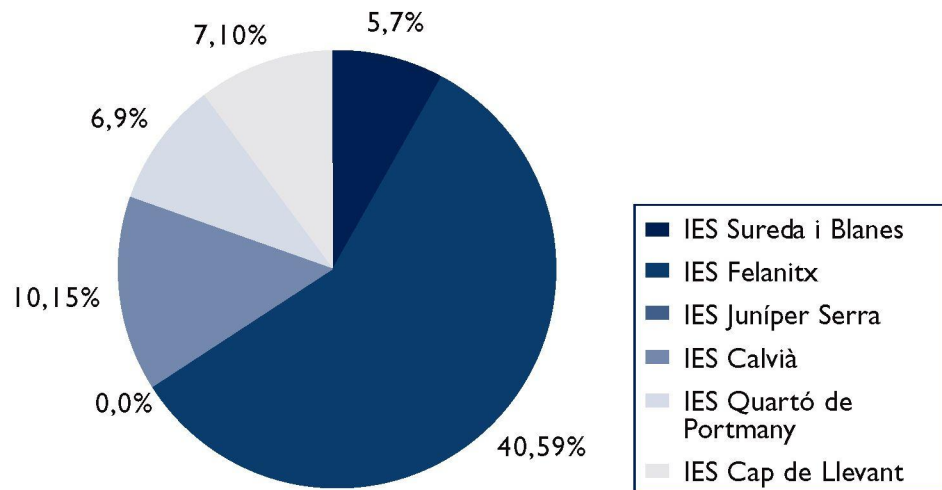
GRÀFIC 19: COL·LABORACIÓ PROJECTES AD

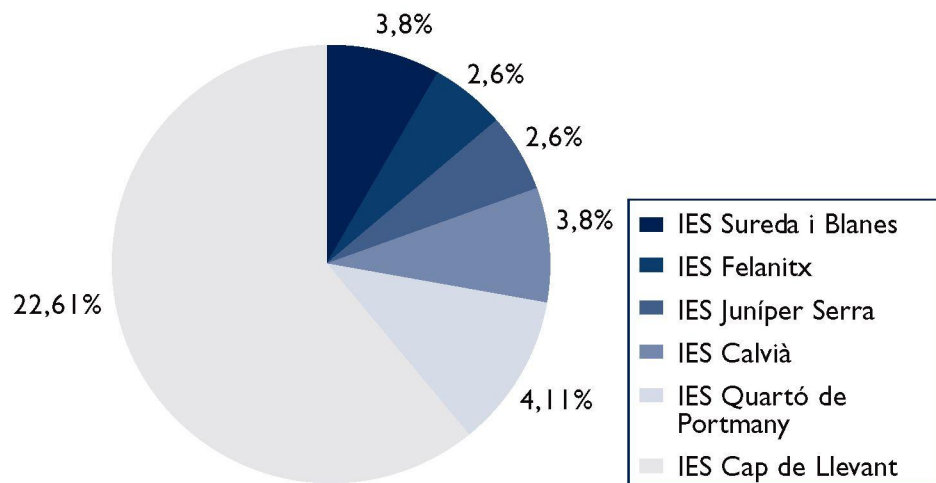
GRÀFIC 20: INTERVENCIONS EN EL GRUP CLASSE

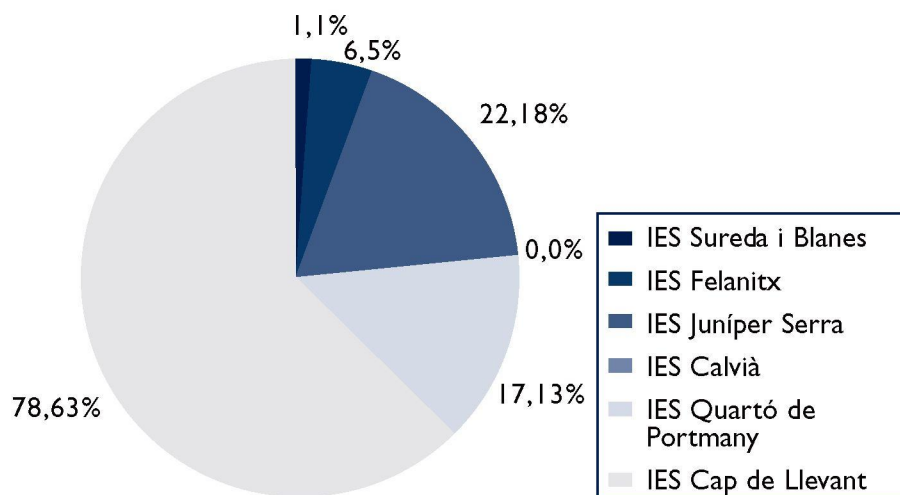
GRÀFIC 21: COMISSIÓ DE CONVIVÈNCIA

GRÀFIC 22: CCP, CLAUSTRE

GRÀFIC 23: ASSESSORAMENT DIRECTE A DOCENTS

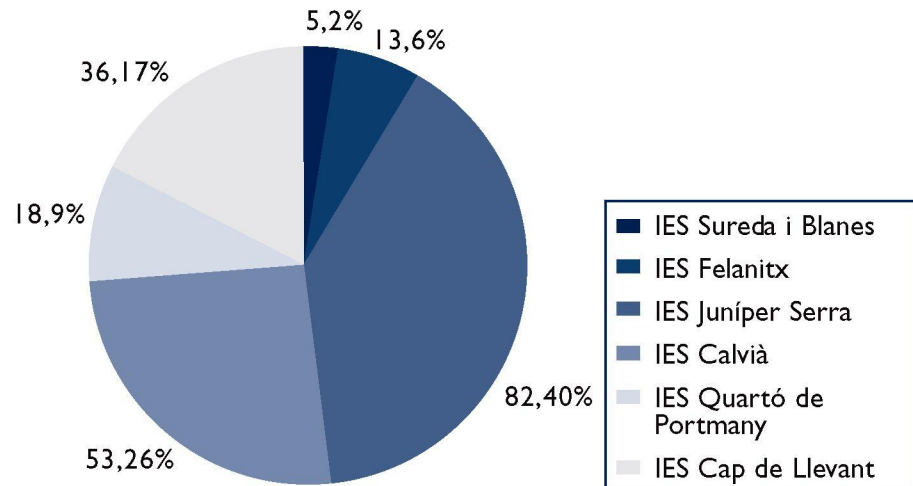

4. 4. Actuacions, intervenció comunitària

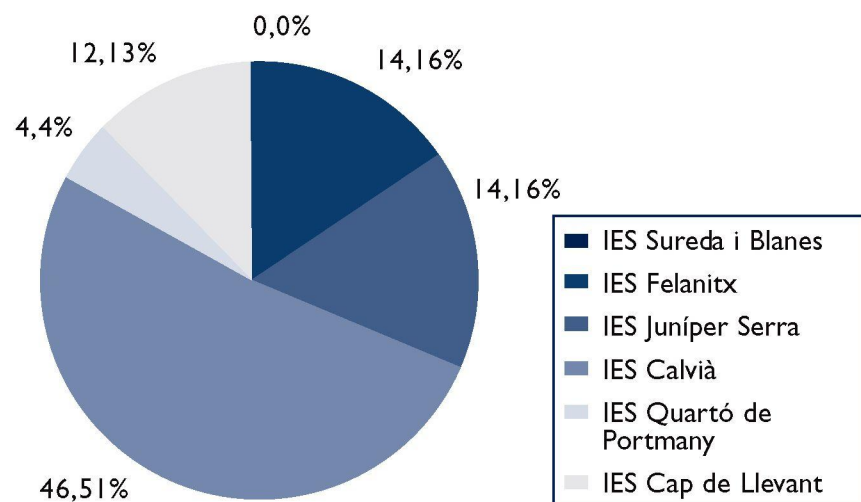
- Afavorir el coneixement i el treball conjunt amb els recursos i agents socials de l'entorn (centres municipals d'Atenció Primària, centres municipals de Serveis Socials, centres culturals juvenils, centres o espais de gestió del lleure, així com tots els programes que desenvolupin l'Ajuntament, el Govern o els consells insulars).
- Elaborar actuacions conjuntament amb institucions que facin feina amb menors en edat escolar de la comunitat: centres de reforç escolar, centres esportius, etc.
- Fer feina de manera conjunta amb tots els agents de la comunitat per donar respostes socials amb una perspectiva global als conflictes i situacions que hi podria haver a l'IES, i poder-hi fer incidència des d'àmbits diversos: Direcció General de Menors i Família, Policia Local, Policia Nacional, Guàrdia Civil, centres de salut i centres municipals de Serveis Socials, etc. D'aquesta manera, es podria fer feina en xarxa i de manera coordinada segons cada circumstància.
- Participar en l'elaboració de propostes de relació del centre educatiu amb l'entorn social i col·laborar en la seva implementació.

Avaluació

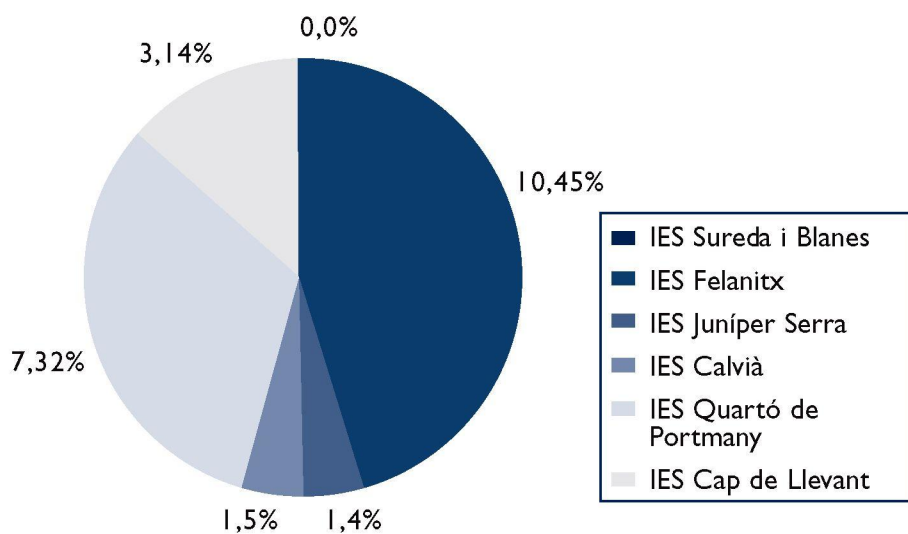
GRÀFIC 24: COORDINACIÓ SERVEIS SOCIALS

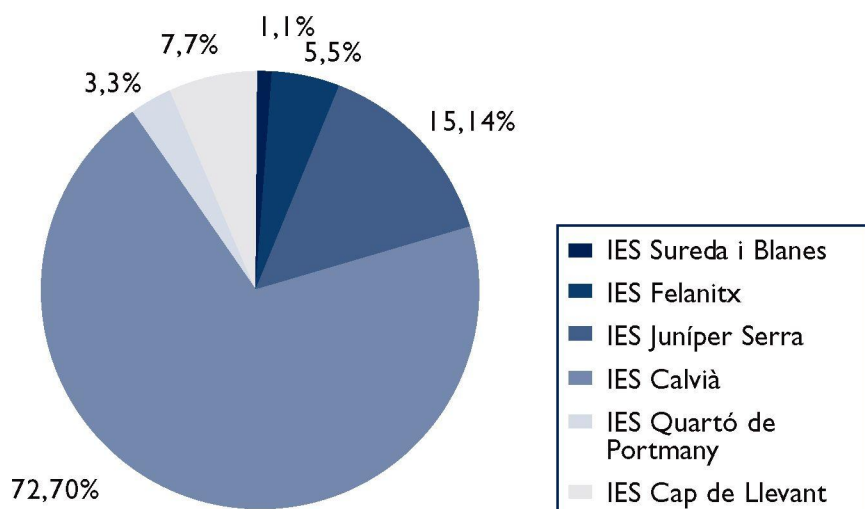
GRÀFIC 25: COORDINACIÓ ASSOCIACIONS

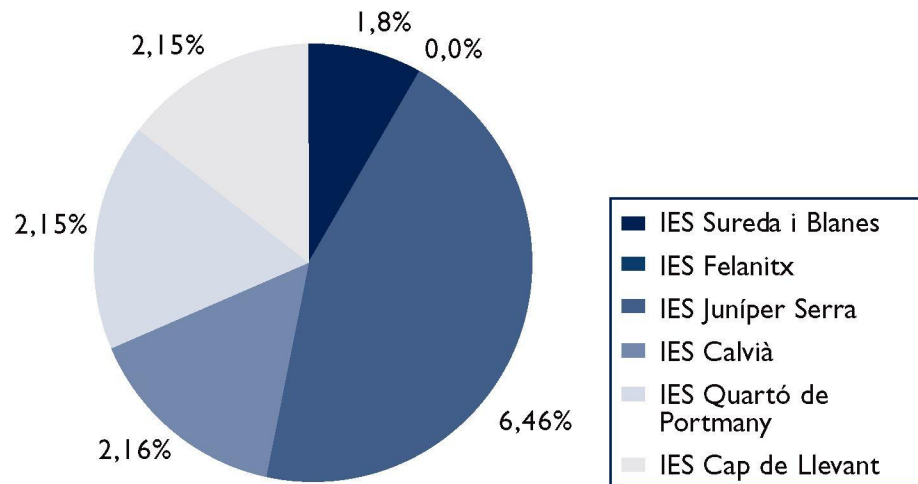
GRÀFIC 26: COORDINACIÓ POLICIA LOCAL/TUTOR

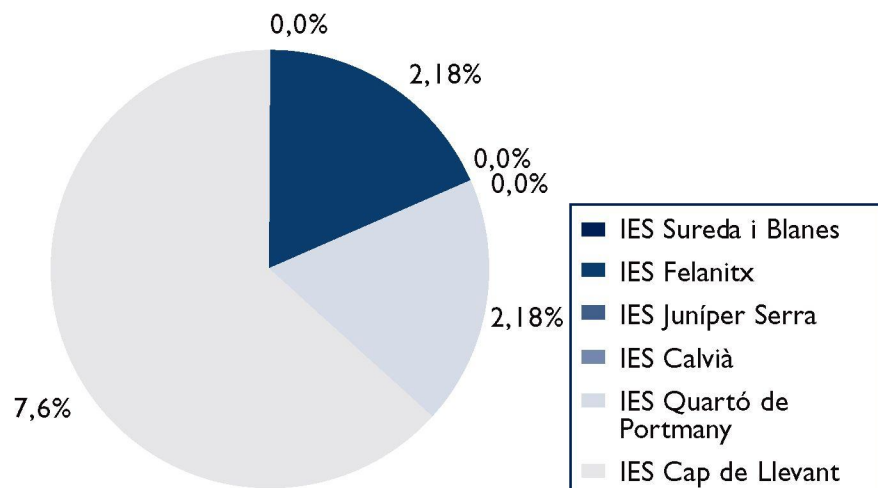
GRÀFIC 27: COPRODUCCIÓ DE RECURSOS

GRÀFIC 28: COORDINACIÓ SANITAT (CONSULTA JOVE, USMIJ)

GRÀFIC 29: PROTECCIÓ DE MENORS

5. METODOLOGIES I EINES D'INTERVENCIÓ

- Treball en xarxa: reunions de coordinació i seguiment.
- Desenvolupar programes i projectes segons les necessitats del centre.
- Afavorir espais de comunicació (escola de pares, xerrades, tallers, jornades).
- Elaborar protocols d'intervenció individual i grupal.